

თბილისი. ტიფლისი, რედაქცია «მშაკი».
Tiflis, Rédaction «Mschak».
S t i f o u № 253.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ.
Տ է / է ֆ օ ն № 253.

Քան երբէք կենդանի է... Սուտը, չէ որ սպա-
նեցիր դուն... Ես կը ճանչնամ Սուտը... Անիկա
քու կարծածիդ պէս չէ ճշաւ... Նախ միտի չէ

ընտրել հիմնովի և թիֆլիսում եւ այս բնին է համարվում Վեպոյի ծնողը։ Ուրեմն հարկաւոր է որդուն պատուելով՝ ծնողին եւս յիշել։ Միթէ յիշեալ յօրէնքներ մի գեղեցիկ առիթ չէր մեր գաւառներին՝ այժմ, երբ մեր մայր բնը գտնուի է միջոցներով մշտական խումբ պահելու եւ որոշ չափով դարկ տալու նաեւ գաւառական բնմերին, մասամբ օգնութեան հասնէին եւ Վեպոյի ներկայացումներով հաւաքված գումարը մի որոշ մասը յատկացնէին թիֆլիսում մշտական խումբ կազմելու գործին։

Բայց, կրկնում ենք, որ նրանք մեղաւոր չեն, նրանք անշուշտ կը հասնէին օգնութեան, եթէ լինէին մեր մէջ նախաձեռնողներ։ Իսկ ինչ էին անում կամ անում են մեր դերասանները։ Պէտք է խոստովանած, որ նրանք անտես չեն արել այս հանգամանքը եւ ամեն տեղ օգտւում են։ Բաժանված զանազան խմբերի՝ աշխատում են ոչ մի քաղաք չը թողնել առանց չեղ ամենամեծ թիւերին։ մի եւ նոյն խումբը մի քանի անգամ զանազան քաղաքներից շնորհաւորական հեռագիրներ է ուղարկում պ. Գ. Սոնդուկեանցին եւ ամեն տեղ երևելի մուտք ունենում եւ բոլորը, ի հարկէ, իրանց օգտին։ Գոնէ նրանք այս բանը աչքի առաջ ունենալին, որ գաւառներում թաղապետը եւ բարեկարգութիւնը միմեանց հետ սերտ միացած են։ Գաւառացու համար խորթ է ներկայացումը առանց բարեգործութեան եւ հէնց այդպիսի քաղաքներում պէտք էր մուտքի մի մասը յատկացնել թիֆլիսի բնմին։ Զէ որ իսկական լաւ է մի եւ նոյն է, թէ իրանց գրպանումն է, չէ որ էլի վաղը, միւս օր սկսելու են անվերջ լակիանութիւնը, թէ բեմը չէ վարձատրում։ Մասնաւոր այս դէպքում անհերքելի է տ. Սիրանյոյի եւ պ. Պետրոսեանի խմբի անտարբերութիւնը։ Նրանք ամեն տեղ, ուր եղել են հեռագիր են հաղորդում օգտվելով—ինչու պէտք է նրանք քանիցս օգտվէին Վեպոյի 30-ամեակի հանդիսաւոր ներկայացումներից եւ այդ առիթով արված ներկայացումների արդիւնքի գոնէ մի մասը չը յատկացնէին բնմին։ Եթէ միւսը չէ այժմ չէ կատարվել եւ չենք օգտվել առիթից—գոնէ այսուհետեւ օգտվենք։ Լաւ է ուշ՝ քան երբեք...

Կ. Շիրինեանց

ՆԱՄԱԿ ԵԱԼՏԱՅԻՑ

Մայիսի 2-ին

Ղրիմի հայաբնակ քաղաքներից ամենաաւանակաւաքնակն է Եւպատոս։ Եւպատոս հիւրընկալել է մի փոքրիկ հայկական համայնք։ Մեր ունեցած տեղեկութիւններին նայելով, այնտեղ ապրում են 40 հոգ ընտանիք եւ 400—500 գաղթական հայեր, Թիւրքիայից ու Պարսկաստանից։ Գաղթականները պատկանում են զիսաւորապէս բանւոր դասակարգին։ Կան նրանցից մանր առեւտրով պարապողներ եւս։ Եւպատոսի վաճառականներից մի քանիք կովկասցի հայեր են, որոնք տարիներից ի վեր Եւպատոս գտնվելով, իրանց մասնագիտութիւն են չինել թաւիշներով, անդուաներով ու հոտաւէտ կերպաներով ծածկուած է... ու դէմքը մնգուրումն է՝ աշուղները ներկուած են, ապարօշներով ու մարգարտեայ պատկերով զարդարուած մազեր ունի ան, մազեր՝ որ իրը չեն... բազուկները, ձեռքերը, ոտքերուն կոծերը, կոկորդը՝ կեղծ աղամաններով կը պսպրան... Երբեք չի լար... կը խնդայ, կերպէ ու կը պարէ... Մարդ իրան քան չի նետում... Գաւառնան կը պաշտէ զայն, կը խնայէր անոր առջեւ երկիւղածօրէն ծունկի կուգայ, դատաւորը՝ ամեն օր, անոր կը նուիրէ անմեղներու միւրը, հարուստը՝ աղքատներու միւրը ինչպէս աղանձներ ու գաւառներին լափող կուռքին... Մէկ խօսքով կըսեմ քեզի՝ թէ անմահ է ան։

—Շնորհ ըրէ ինձի խօսել, աղաղակեցի... Բեզի կըսեմ, թէ Սուտն է որ սպանցի։ —Շնորհ ըրէ ինձի մտիկ ընել, պատասխանեց ձայնը, քեզի կըսեմ թէ ձգմարտութիւնն է, որ սպանցի։ —ձգմարտութիւնը... ձգմարտութիւնը ըսպանցի։ —Այո, այո։ Ան ատեն, այս մոգական բառին զօրութեամբն իսկ, մեծ յեղաշրջութիւն մը կատարուեցաւ ամբողջ էութեան մէջ։ Գոհութիւնը, խանդավառութիւնը, վեմ յոյսը, ու աղբիւրներու կարկաչը ու հովը ծառերուն մէջ, ու արթնցած թռչուններու երգը, այս ամենը, իմ հոգիս մէջ յարուցին աստուածային երաժշտութիւն մը...

—Այ կարելի է ապրել հիմա, ալ կարելի է ապրել միշտ յաւիտեան... Ու երիտասարդացած՝ դաշտին մէջէ սկսելով նորէն վազել, ամէն կողմ արձակեցի իմ աւետարել արդարաւորապէս ու հրաշալի լուրը պոռացի։ —Գաւառնան, զինուորներ, դատաւորներ, հարուստներ, դուք ամենքդ, որ մարդերու եւ ժողովուրդներու դատարարներն էք, սպանեցէք, թալանեցէք, չարչիկեցէք, երջանիկ եղէք... ձգմարտութիւնը մեռաւ... ձգմարտութիւնը մեռաւ...

Տիգրան

Պարիզ

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻՍՏԻՑ

Բերլին, մայիսի 23-ին

Ամբողջ չաբաթներ են անցել պրուսական Լանդտագը փակվելուց յետոյ, բայց անուամենայնիւ յուզված մտքերը դեռ չեն խաղաղվել, թերեւս դէմ կարծիքները դեռ չեն դադարել։ Գերմանական մամուլը դեռ զբաղված է այն հարցով, թէ արդեօք կայսրն ինչ էր ուզում։ Գոյց տալ յանկարծակի կերպով Լանդտագը փակելով, թէ արդեօք կառավարութիւնն ինչ է անելու ապագայում, որպէս զի ջրանցքային շարաքանդակի առաջարկը նորից անսխալութեամբ թիւններ չառաջացնէ։

Իսկական հարցը բաւական ծանրակշիռ է։ Ինչպէս յայտնի է սրանից երեք տարի առաջ էր, այսինքն Հոնէնլայի կանցլերութեան ժամանակ, երբ կառավարութիւնն առաջարկ դրեց երկրորդ ջրանցքների մի ամբողջ ցանցով ծածկել եւ այդպիսով Բալթիկ ծովը Ատլանտեան օվկիանոսին հետ տեղը հիմա շատ թանգ գնով են 8 ր. եւ այն էլ եկեղեցու անունով կուս Եւպատոսից, բայց հիմա տեսնելով, որ կարելի է փող վաստակել, առաջարկում են բոլորովին անյարմար մի տեղ քաղաքից դուրս, Սուտկա կոչված տեղում կերպ, որպէս զի ինքն էլ այնտեղ կերպ, որպէս աշխատում է գցել տալ հիմքը, հրաւիրել առաջնորդին հիմքը օրհնելու եւ անպաւել թողնել այս իմանալով չէ ընդունում նրա առաջարկութիւնը։

Ս. Խանոյեան

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Մայիսի 5-ին

Պարսկական անիշխանական կարգերի ազդեցութիւնը դեռ բոլորովին վերացած չէ կարելի համարել մեր քաղաքի պարսիկ ազգաբնակչութեան մէջ։ Ըստ երեւոյթին նա օրից օր դեռ աւելի հաստատուում է պարսկական ֆանատիկոս բնաւորութեան մէջ, չը ճանաչեւ իր իրականութեան ամբողջ 3/4 մասը, մի քանի ֆանատիկոս հայիներն են մաշակները զրդուած, ներկայանում են մեր կեանքի զեկավարներ ու մեր կենսական բոլոր հարցերում կոյր եսականութեամբ խաղում են առաջնորդողը դեր։ Առածի կերպարանք է ստացել մեզանում—պարսիկները ինչ ուզում են՝ անում են, իրաւունքը նրանցն է, հայը կամք եւ ցանկութիւն չունի դարձածը։

Մեր քաղաքի կեանքի եւ կենսական բոլոր խնդիրների տէր ու տնօրէն հայիները, քաղաքային վարչութեան ղեկավարութիւնն էլ ձեռք բերելու համար արած մի քանի փորձերից յետոյ, անցաւ օրը վերջին փորձական դաս էլ տուեցին ազատ ու համարձակ Ահա ինչպէս—Երկու պարսիկներ խնդրեցին ներկայացնում քաղաքային վարչութեան ու քաղաքային բանտի չըլակալուած գտնված քաղաքի ազատ հոգիները բնակարանին համար տեղ են խնդրում որոշ գնով։ Վարչութիւնը անցնալ օրվայ նիստում, խնդրատեներին բաւարարութիւն տալու համար, որոշում է կառայնում—նախ չափել յիշեալ հոգիներ եւ իմանալ, արդեօք քաղաքը բանտի չըլակալուած հոգիներ ունի, եւ արդեօք եղածը պահանջողներին բաւարարութիւն կը տայ։

Այդ գործը կատարելու համար գնում են քաղաքային ստորադասայի օգնականը ու հայ ձայնաւորներից մի քանիսը։ Պէտք է նկատի ունենալ, որ այդ հոգիներ մէջն է գտնվում աւարական տիրապետութիւնից մնացած մի կիսախաբխով միմարեաձեւ արաբական մէջլիզ (Ջիւմա-Մէջլիզ), որը քանդվեց անցեալ տարի եւ աղիւսները գործ ածվեցին զանազան շինութիւնների վրա։

Վարչութեան անդամները դեռ նոր տեղ հանկանոսի հետ միացնել։

Ինքը Վիլհելմ կայսրն արտայայտեց այն միտքը, թէ կառավարութիւնը վճել է անպատճառ չինել ջրանցքները եւ իրայոյս է, որ ժողովուրդի ներկայացուցիչները դրան հաւանակ լինելու չեն։

Կառավարչական կանցլերն անձամբ եկաւ պատգամաւորների ժողովը (Abgeordnetenhaus) եւ չեչտակի սասաց։

—Եթէ ջրանցքային հարցը այսօր մերժվի, նա ապագայում նորից հրապարակի վրա պիտի դրվի։

Սակայն ազգայինները մնացին անդրդուելի։ Նրանց չը համոզեց ոչ բարձրագոյն խօսքը, ոչ ենթադրելի չանքերը։ Եւ հարցը մերժվեց։

Անցաւ մի տարի եւս։ Հոնէնլայէ հեռացաւ պաշտօնից։ Նրա փոխարէն ասպարէզ իշաւ գրաքի Բիւլով, իր հետ բերելով ջրանցքային առաջարկը, սակայն աւելի լայնացրած ծրագրով։ Այս անգամ հարցն աւելի բարդացաւ, որովհետեւ աղբարներն էլ առաջարկ էին դրել գիւղատնտեսական միջոցների մաքուր բարձրացնել 3 1/2-ից մինչեւ 7 կամ 7 1/2։

Կառավարութիւնն իր վաղեմի տենչանքն իրագործելու համար վճում է կոմպրոմիս անել։ Գրաքի Բիւլով, Լանդտագում արտասանած իր առաջին ճառում, հասկացնում է ազգայիններին, որ կառավարութիւնը կը համաձայնի մաքուր բարձրացնել, եթէ ջրանցքային հարցը զրական լուծուին ստանալ։ Բայց այստեղ միջամտում է սօցիալ—դեմոկրատիան եւ սկսում է անդու ազդեցողիւ ընդդէմ բարձր մաքսի։

Դեռ եւ իրանց գործին չը ձեռնարկած, որտեղից որ է դուրս է գալիս քաղաքում յայտնի ժողովրդականութիւն վայելող կաշնգործ Հայի Թ. Կ.-օլը։ Հային տիրապար հարցնելով պ. պ. ձայնաւորների նպատակի մասին, սկսում է բարձր ձայնով գոռալ եւ անպատմելի հայտոյանքներ թափել նրանց գլխին, աւելացնելով, որ քաղաքը այդտեղ հող չունի, բոլորը մէջլիզներն է, եւ առաջարկում է հեռանալ, ապառնալով, որ հակառակ դէպքում մի այնպիսի սկանդալ կը բարձրանայ, որի մասին հայերը մտածել անգամ չեն կարող... Բոլորեալը հայի ձայնից վրա են թափվում հարիւրաւոր պարսիկներ, որոնց կրօնական զգացմունքը հային սկսում է գրգռել։ Նկատելով այդ լարված դրութիւնը եւ երկիւղ կրելով այնքան սովորական տուր ու զմիոցից, մեր պ. պ. ձայնաւորները, առանց մի գործ կատարելու, թողնում հեռանում են, մոռանալով, որ իրանք գնացել են գործ կատարելու ոչ թէ որպէս մասնաւոր անհատներ, այլ իբրեւ պաշտօնականներ, օրէնքի անուանից...

Հետաքրքիր է իմանալ, թէ պ. պ. ձայնաւորները վարչութեան խորհրդին իրանց պարտականութեան վերաբերմամբ ինչ զեկուցում կը տան, տէր հայու վարմունքը ինչ գոյնեղով կը նկարագրեն, կրած անձնական անպատմելիւնը ինչ ակնթարկով կուլ կը տան եւ քաղաքային վարչութիւնը այս անգամ ինչպէս կը վերաբերվի հայի բռնած զիջքին եւ իրան թոյլ տուած օրէնքի հակառակ վարմունքին։

Մայիսի 11-ին նշանակված է ձայնաւորների նոր հրապարակական ընտրութիւնը։ Արդեօք հայերն այս անգամ վստահութեամբ կը կատարեն իրանց պարտքը, երեք տարվայ ընթացքում նկատելով իրանց գործած սխալը, թէ կրկին ուսերը վեր քաշելով կը կրկնեն սովորական առածը՝ «Ինչ կարող ենք անել, իրաւունքը իրանցն է...»։

Ան. Մէլքե-Բաբախանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոյս տեսան թիֆլիսի Հայոց Հրատարակչական ընկերութեան վերջին չորս հրատարակութիւնները եւ դրանցով վերջացաւ ընկերութեան գրական գործունէութիւնը։ Այդ հրատարակութիւնները թոյլատրված էին գրաքանական ատենանի կողմից ընկերութեան փակման կարգադրութիւնը կայանալուց առաջ եւ գտնվում էին տպարաններում։ Այդ հրատարակութիւններն են՝ 1) «Գէօթէ», կենսագրութիւն, Ս. Թ. առաջնաւորից, 2) «Տեքստիս», ձայնաւորագրութիւն եւ տեղագրութիւն, Ան դրանի կի, 3) «Ժողովրդական անգիր» բանաստեղծութիւններ, Տ. Վարդանեանի եւ 4) Գործնական խորհարարական դասագիրք, տիկին Վ. Բ. օտիւն անցի։

Երկրագործութեան միջնորդութիւնը ներ-

Ամենուրեք տեղի են ունենում ժողովուրդը ամեն կողմից լսվում է ժողովուրդի արդար բողոքի ձայնը...

Կառավարութիւնը որոշ չափով ակտիվում է եւ աշխատում է այնպէս անել, որ նախ ջրանցքային հարցը լուծվի եւ ապա նոր մաքսային հարցը։ Սակայն ազգայինները լաւ հասկանում են այդ յետին միտքը եւ իրանց կողմից ամեն ջանք գործ են դնում ջրանցքային հարցը ձգձգելու եւ այդ կոմիտեան գուցէ դեռ երկար շարունակվել, եթէ քաղաքացի կայսրը չը հրամայէ Լանդտագը փակել։

Փակվեց Լանդտագը, պաշտօնից հրաժարվեց ազգայինների պաշտպան Միքէլը (Ֆինանսների միջնորդը), տեղի ունեցան միջնորդական փոփոխութիւններ եւ այդպիսով թէ ջրանցքային եւ թէ մաքսային հարցերն աւելի վտանգաւոր չըլանի մէջ մտան։

Այժմ պահպանողական մամուլը մի առանձին երկիւղով հաղորդում է, որ իբր կառավարութիւնը վճել է չուտով պատգամաւորների ժողովը էլ փակել եւ նոր ընտրութիւններ կատարել տալ, որպէս զի ժողովուրդի ներկայացուցիչներին նոր կազմ ստացվի։

Սակայն դժուար է հաւատալ այդ ենթադրութեանը, որովհետեւ դա կը նշանակէր հաւատալ, թէ կառավարութիւնն ուզում է նուազեցնել պահպանողական տարրը եւ ուժեղանալու առիթ տալ սօցիալ-դեմոկրատիային—այսինքն ընկնել ինչ օճիկին։

Ն. Թ.

կայ տարվայ աշանը մի յատուկ յանձնաժողով կողմից կազմակերպուի և անհրաժեշտ ուսումնական և արհեստական համար այն գաղթականների դրու-թիւնը, որոնք գաղթել են այստեղ Ռուսաս-տանի նահանգներից վերջին երեք—չորս տա-րիներէ ընթացքում:

Արդարադատութեան միւստրուկները ներ-կայ տարվայ ընթացքում քննութեան կեն-թարկէ դատաստանական հիմնարկութիւնները Ռուսաստանի հարաւում:

Մայրաքաղաքի լրագրողները հաղորդում են, որ ապագայ միջնակարգ դպրոցի ծրագիրը քննող յանձնաժողովի կազմի մէջ մտել են Պետերբուրգի, Մոսկվայի, Ուստի-Ստրելնայի, Բիւրյանի եւ Վարշավայի ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձուները, իսկ Պետերբուր-գի միջնակարգ դպրոցների գիւրեմիստներից հրաւիրված են պ. պ. Գուրեվիչի եւ Յոսիտ. Մոսկվայի համալսարանի պրոֆէսորներից հրա-ւիրված են Վինոգրադով եւ Կիրպիչնիկով: ու-րիշ վարչութիւնների ներկայացուցիչներն են՝ ֆիննականների միւստրի օգնական Վ. Ի. Կովա-լէվսկի եւ միջնակարգ դպրոցների մուգէյի գիւրեմիստ գեներալ-լէյտենանտ Մակարով: տեխնիկական կրթութեան կողմից ներկայա-ցուցիչներ կը լինեն տեխնոլոգիական ինստի-տուտի գիւրեմիստ պ. Գորովիչի եւ արդիւնա-գործական դպրոցների բաժնի կառավարիչ պրոֆէսոր Տավրիսարով:

«Петерб. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ զլխաւոր գիւրեմիստ-դատարանական վարչու-թեան հրամանատար եւ զլխաւոր գիւրեմի-ստական պրոկուրոր գեներալ-լէյտենանտ Մալով արդէն ճանապարհ է ընկել Կովկաս՝ կովկա-սեան գիւրեմիստական դատարանի գործերը քնն-նելու համար:

Ժողովրդական լուսաւորութեան միւստրու-թիւնը, ինչպէս յայտնի է, մտադրութիւն ունի ներկայ տարվայ օգոստոս ամսին ուղար-կել Ռուսաստանի գանձարան տեղերը տեղեկա-անձանց, որոնք տեղական ուսումնարանական իշխանութեան հետ միասին պէտք է քննու-թեան ենթարկեն այն հարցերը, որոնք կապ ունեն բարձր եւ միջնակարգ դպրոցների ա-ռաջիկայ բարենորոգումներ հետ: Այդ առիթով «Перм. Губ. Вѣд. լրագիրը ասում է, թէ անհրաժեշտ է վերադիտել խորհրդակցութեանը հրաւիրել հասարակութեան ներկայացուցիչ-ներին: «Միւստրութեան կողմից ուղարկված անձանց համար,—ասում է պաշտօնական լրա-գիրը,—բացի ուսումնարանական իշխանու-թիւնից, մեծ նշանակութիւն կարող է ունենալ եւ այլ ինտելիգենտ հասարակական ոյժերի անձանք յայտնած կարծիքը: Ներկայ դէպ-քում պէտք է ուղարկութեան անունին ոչ մի-այն ուսուցիչները, դպրոցի ղեկավարները, այլ եւ հասարակութեան ներկայացուցիչները, այն հասարակութեան, որի ապագայ անդամներն են կրթում, պատրաստում դպրոցը: Մեծ նշա-նակութիւն ունի, անկասկած, լսել այդ հար-ցում եւ ոչ—մասնագէտների կարծիքները, ի միջի այլոց գէմստովի կարծիքը:

Տեխնիկական միջնակարգ դպրոցների նա-խագծի քննութիւնը տեղի կունենայ օգոստոս ամսին: Այդ դպրոցներում մտադրութիւն կա մտցնել ֆրանսերէն, գերմաներէն եւ անգ-լիերէն նոր լեզուների դաստաւութիւնը: Այդ դպրոցներում աւարտողներին իրաւունք կը տրվի մտնել բարձր մասնագիտական դպրոց-ները: Վերադիտելով դպրոցներում եօթնամեայ դասընթացը կը լինի եւ ուսման ընթացքն ա-ւարտողներին գիտական վարպետների կոչում կը տրվի:

Պետերբուրգի համալսարանում մօտ 2000 ուսանողներ քննութիւն կը բռնեն աշանի ֆիննութիւնները տեղի կունենան օգոստոսի 20-ի եւ սեպտեմբերի 15-ի մէջերը:

Ներքին գործերի միւստրութիւնը առա-ջարկեց նահանգապետներին հակել, որպէս զի զանազան ձեռնարկութիւններ քաղաքնե-րում, որոնք կարող են եկամուտ բերել քա-ղաքային գանձարանին, չը տրվին կոնցէսի-ոններին, այլ, ըստ կարելիւ, շահագործեն քաղաքային հասարակական վարչութիւնները:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ուրմի, ապրիլի 28-ին
Ուրմիի հայոց կրթական գործը տարեց-տա-րի առաջադիմում է: Հնորիւ Ատրպատականի եւ Թաւրիզի Հայունեաց Բարեգործական ըն-կերութիւնների: Երկու ընկերութիւնները ներ-կայումս ունեն 6 ուսումնարաններ հետեւեալ տեղերում: Ատրպատականի հայունիները պա-հում են երկու դպրոց, մէկը Ուրմի քաղա-քում, միւսը Գեարդաբադ գիւղում: Ուրմի քաղաքում կան 40—50 տուն հայեր, որոնց մեծամասնութիւնը չը գիտէ հայերէն: Եթէ չը լինէին օտարական հայերը, որոնք գալիս են վաճառականութեան համար, սրանք վաղուց կորած կը լինէին Շուրիկի պ. Մ. Շահբազեա-նի, այս տարի բացվեց դպրոցը, իսկ ընկերու-թիւնը խոստացել է 4 տարի շարունակել նպաստը: Ինչպէս լսում ենք, մի բարեգործ պարոն յանձն է առել տարեկան 300 ռուբլի տալ ընկերութեան օգուտ Ուրմիի հայոց դըպ-րոցի: Ատրպատականի ընկերութեան միւս ուսումնարանը գտնվում է Գեարդաբադ գիւղում հայաբնակ գիւղում:

Մայրաքաղաքում 4 ուսումնարանները պահում է Թաւրիզի Հայունեաց ընկերութիւնը: Այս ու-սումնարաններից երկուսը գտնվում են Բա-րանդուզ գաւառում (Բաքառի եւ Դիքիթափա գիւղերում): Այս գիւղերի հայերը թրքախօս են, ուսումնարանները երկուսն են: Այսպե-րաւորների ձեռնադրոնները այս տարի վիճա-կախաղի դրվեցին: Գործուածքները առհասա-րակ աշուղ էին: Երրորդ ուսումնարանը գտն-վում է Իքի-Աղալ գիւղում, չորրորդը Ռահ-վա գիւղում: այս ուսումնարանում սովորում են օրիորդներ միայն: ուսուցչուհին բողոքա-կան քարոզչի կին է: Այս 4 ուսումնարաննե-րի տարեկան ծախսը 7—800 թուման է:

Բայց, ինչպէս ամեն մի մեծ գործում, այս-պէս էլ այստեղ նկատվում է մի մեծ պակա-սութիւն, որ շատ վնասում է գործի առաջադիմութեան: Երեւակայեցէ՛ք 6 ուսում-նարան, նոյնքան ուսուցիչ եւ 3 վարժուհի ա-ռանց կանոնաւոր հակողութեան: Այն, չը կայ մի հակող մարմին, մի կանոնաւոր պաշտօնալ, որ վերահասու լինէր ուսուցիչների գործու-նէութեան եւ դպրոցական կարեւոր խնդր-ներին: Ցաւալի է ասել, որ այս կարեւոր եւ պատասխանատու պաշտօնը երբեմն յանձնում են այս ու այն վաճառականի գործակաւարին: Ցանկալի էր, որ ընկերութիւնները ուշա-դրութեան առնէին այս իրաւ կարեւոր պաշ-տօնը եւ պէտք եղած կարգադրութիւն ա-նէին: Եթէ առանձին-առանձին չեն կարող ա-նել, գոնէ այս գործում միասնային, որով շատ տխուր դէպքերի առաջ կտրելի կը լինէր առ-նել եւ, որ զլխաւորն է, այդ պաշտօնեան մեծ մղում կը տար գործի աշուղութեան:

Տ. Օտեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլսի լրագրողների ստացած տեղեկու-թիւնների առիթով, թէ Թէրեքի շրջանի Մեծ եւ Փոքր Կաբարդայի բնակիչները ամբողջու-թիւն գաղթում են Թիւրքիա, «Օսմանլի» լրա-գիրը աստուիկ յարձակվում է օսմանեան կա-ռավարութեան վրա, սակայն, որ նա չիաբում է գիւրաւաւատ լեռնայիններին, որոնց թիւրքաց գործակալները խոստանում են ամեն բարիք-ներ Թիւրքիայում, այն ինչ նրանց այնտեղ սպասում է մութ ապագայ եւ ամեն տեսակ թշուառութիւն: Կովկասից հրապուրելով տա-նեակ հազար ընտանիքներ, թիւրքաց կառա-վարութիւնը լաւ գիտէ, որ այդ թշուառների կէտը կը մեռնի անսովոր կլիմայում եւ չէր-քէզներ ձիւրի գեղերից անտառները կայա-սեւում: Թիւրքիայում, ինչպէս այլասեպում են Հարաւային Աֆրիկայ եւ Ամէրիկայ տարվող ան-գորական այծերը: Վաղուց ձիւրաւորութեամբ եւ ոչխարապահութեամբ պարպաղ չէրքէզ-ները Թիւրքիայում ստիպված կը լինեն փոխել իրանց պարապմունքի տեսակը եւ կենքի ե-ղանակը, իսկ դա հեշտ բան է միջէ: Կով-կասից եւ Կրիմից Թիւրքիա գաղթող չէրքէզ-ները, լեզգիները եւ թիւրքերը միշտ հաւա-տացած են լինում, որ իրանց կը բնակեցնեն հոծ խմբերով, ցեղերով եւ լեզուներով համեմատ Այն ինչ, Ստամբուլ հասնելուն պէս, նրանց ցրվում են փոքր խմբերով ամբողջ Փոքր-Ա-սիայում, սկսած ուսացած սահմանից մինչեւ Այդընի վիլայէտը եւ Պարսից ծոցը: Տեսնելով իրանց մօտիկ հարեւանութեան մէջ Բօսնիա-լից, Բուլղարիայից, Բուլղարիայից եւ Կրետից թէ լեզուով, թէ բարբերով եւ թէ սովորու-թիւններով տարբեր գաղթականների հետ, մահմեդականացած օսմանները եւ յոյների հետ, չէրքէզները կրկնակի օտարութեան մէջ են:

զգուժ իրանց, հայերենից կարօտն են զգում եւ չարքաշ կեանքի օէրը կորցնելով, դառնում են աւաղակներ, խաբեքաներ եւ գողեր: Գո-յութեան այդ ողորմելի կուր մէջ նրանք ջնջ-վում են եւ չուտով նրանց հետքն անգամ չի մնայ: Այդպիսով կորել են արդէն հարիւր հա-զարաւոր չէրքէզներ, որոնք գաղթեցին Թիւր-քիա Կրիմի եւ վերջին ուս-թիւրքական պա-տերազմից յետոյ: Հարց. ինչ նպատակով թիւր-քաց կառավարութիւնը կորստի է մատնում այն ցեղերին, որոնք համարեա հազար տարի ապ-րում են կովկասեան լեռներում: Նրան ղեկա-վարում է մի անսիրտ եւ չար մտադրութիւն, այն է զրկել Կովկասը նրա ազգաբնակչութեան մի մասից եւ չարագործել այդ պատերազմա-կան նիւթը եւ նրա ձիւրը իր մօտայնուս նպա-տակների համար ու ձեռք բերել նրանց աղջիկ-ներին սուլթանի եւ փաշաների հարեմներին հա-մար:

—Լիւթում տեղի ունեցող սօցիալիստական կոնգրէսը յանձնաժողով նշանակեց 53 անդա-մներից՝ համաձայնութիւն մշակելու համար չա-փաւոր սօցիալիստների եւ բուրժուազիների մի-ջեւ Միլիէրանի վերաբերմամբ: Յանձնաժողովն աւարտեց իր խորհրդակցութիւնները ջերմ վի-ճաբանութիւններից յետոյ: Մերժվեց Հայպօրի բանաձեւը, որով առաջարկում էր արտաքսել Միլիէրանին սօցիալիստական կուսակցութիւ-նից: Ընդհակառակը, Բիւրանի այն բանաձեւը, թէ Միլիէրան միւստրութեան մէջ է մտել իր անձնական պատասխանատուութեամբ եւ այդ պատճառով կուսակցութեան կոնսորից դուրս է գտնվում, ընդունվեց: Զնույթ մեծամասնու-թեամբ Այդ որոշումը կը ներկայացվի կոնգ-րէսի քննութեանը եւ, երեւի, կընդունվի: Ինչպէս կը վերաբերվեն դրան Միլիէրանի հակառակորդները, դժուար է ասել: Բան-կիստները սպասում են խզել իրանց կա-պերը, բայց նրանք հազիւ թէ իրագործեն իրանց սպասարկը: Նրանց պարագլուխների ձեռնքում նկատելի է ցանկութիւն չը վերա-ւորել Միլիէրանի անձնաւորութիւնը: Նրանք ընդունում են նրա ազնւութիւնը եւ լաւ դի-տաւորութիւնները: Այդ պատճառով, կարելի է սպասել, որ անջատումն տեղի չի ունենայ, մանաւանդ որ չուտով տեղի ունենալի ընդ-հանուր ընտրութիւնները ստիպում են անհաշա-ներին աւելի զիջող լինել:

«Pioneer Mail» լրագիրը առաջարկում է անդլիական օֆիցէրներին Հնդկաստանում օգուտ քաղել Կիլչէ-Սիւետան նոր ճանապար-հից եւ գնալ Մէշիւնգ պարակերէն լեզուն գործնականապէս ուսումնասիրելու համար: Վեց ամիս Մէշիւնգ միայն կարելի կը լինի բաւա-րար հետեւաններին հասնել: Իսկ դէպի Մէշ-իւնգ ճանապարհորդութիւնը այժմ առանձին դժուարութիւններ չէ ներկայացնում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մոսկվայի լալտի միլիտանտ Գ. Սոյորոշիկովի մահվան առիթով մարաքաղաքի լրագիրները հետե-ւեալ հետաքրքիր տեղեկութիւններ են հաղորդում հանդուցելի մասին:

Հանդուցելի Սոյորոշիկովի միջոցներով կա-ռուցված է Մոսկվայում վեներական եւ կաշտի հիւան-դութիւնների համալսարանական կլինիկան: Հանդու-ցելալին էին պատկանում Մոսկվայի ամենախոշոր պատամբ է թատրոնը, նոյնպէս եւ մի քանի տներ: Նրա մահից իտտը մնացած անշարժ կալքը գնահատ-վում է 6 միլիոն ռուբլի, իսկ նրա դրամադուրը մինչեւ 15 միլիոն ռուբլի է համարում: Սոյորոշիկով ավարտական դասակարգիցն էր ծագում. նրա ծնող-ները գործարարատէրեր էին Սերգուիով քաղաքում:

Սոյորոշիկով յայտնի էր իր համեստութեամբ, եթէ չասենք փառասիրտը, իր մասնաւոր կեանքի մէջ: Նա հապին հարստութիւն էր կազմել բօր-սային աշուղ օպերայիստների: Նա Մոսկվա-Զար-յալով-Սերգուիովեան երկաթուղու ամենախոշոր փաշա-տէրերից մէկն էր: Պատմում են, որ երբ հանում էր կուսակցական կարեւու ժամանակը, Սոյորոշիկովի մօտ, նրա հակողութեամբ, աշխատում էին այդ բանի վրա միւսգամից տասնեակ օրիորդներ. այնքան մեծ էր նրա հարստութիւնը: Հանդուցելի չափազանց փակ կենքը էր վարում: Սոյորոշիկովի մօտ ճանաչող անձինք ասում էին, որ նա շատ խելօք եւ կարողաց-մար էր, սատարի սիրում էր թատրոնը, լինում էր արտասահմանում: Հանդուցելի փառասիրտն ամառն ընդամենի անկողնուէր էին պտտում:

Հանդուցելի կտակից, որ նրա բոլոր ակցիանե-րը, արքեթիքները եւ անշարժ կալքը ծախվին եւ դրամի վերածվին 10—15 տարեկան ընթացքում: Սերգուիով զուացած գումարից նա կտակից տալ իր ազգականնե-րին եւ մօտ անձանց գանազան գումարներ, 50-ից մինչեւ 300 հազար ռ. իւրաքանչիւրին, իսկ մնացածը, 30 միլիոնից աւելին, բաժանել երեք հասարակ մասը եւ դորձադրել բարեգործական նպատակներով:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

22 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Կառավարական Սենատը որոշեց՝ «Հրէաներին պետեան ծառայութեան մէջ ընդունելու մասին ընդունված կանոնների միակերպ գործադրութեան համար բոլոր վար-չութիւններին մէջ, տպել ի գիտութիւն ընդ-հանուր, որ հրէաներին քաղաքացիական ծա-ռայութեան մէջ ընդունելու ընդհանուր արգել-

քից գործող օրէնքներով թոյլ են տրվում բա-ցատութիւններ միայն հրէաների հետեւեալ կատեգորիաների համար: 1) նրանք, որոնք զօկտօրի, մագիստրոսի, կանդիդատի գիտնա-կան աստիճաններ ունեն եւ կամ առաջին աս-տիճանի դիպլոմով են աւարտել իրանց ուսման ընթացքը, նոյնպէս նրանք, որոնք բժշկականու-թեան զօկտօրի եւ վիրաբուժութեան կամ բժշկականութեան զօկտօրի աստիճան ունեն: 2) նրանք, որոնք բժշկի դիպլոմ ունեն, այնպէս որ այդ հրէաներին թոյլ է տրվում ծառայել միմիայն բժշկական մասում: 3) նրանք, որոնք ինժե-ներ-տեխնոլոգի աստիճան ունեն, որոնց տըր-ված են պետական ծառայութեան իրաւունք-ներ միայն տեխնիկական մասի մէջ, եւ 4) նրանք, որոնք աւարտել են իրանց ուսման ընթացքը երկրաչափա-տակաստարական դա-սարաններում, միայն նահանգական-սահմանորոշ վարչութեան մէջ:

ԼՕԴՁ: Երէկ երեկոյեան քաղաքում անձրեւա-խառն աստուիկ փոթորիկ սկսվեց. կէս ժամվայ ընթացքում հեղեղվեցին մի քանի փողոցներ եւ ներքնայարկ շինութիւններ, որոնք աստուիկ վնասվեցին: Ենթադրւում խելացի կարգադրութիւն-ների, ժամանակաւոր հեղեղումն աննշան վնաս-ներով վերջացաւ:

ԼԻԻՐԼԻՆ: Բացվեց արուեստների եւ հնու-թիւնների ցուցահանդէս:

ՎԻԵՆԱ: Այստեղ հասաւ Ֆրանց-Յոզեֆի կայսրի անուան ուսուց 35-րդ դրագունեան զնդի օֆիցէրների պատգամաւորութիւնը: Վաղը պատգամաւորութիւնը կընդունվի կայսրից:

ՊՐԷՏՈՐԻԱ: Նշանակված է գլխաւորական յանձնաժողով վարձատրութեան այն բոլոր պահանջները քննելու, որ կառաջարկվեն բրի-տանական զօրքերի պատճառած վնասների հա-մար Աֆրիկայի հարաւում: Յարուցված են արդէն այդպիսի երեք հազար պահանջներ, ընդամենը մէկ միլիոն ֆունտ ստերլինգի:

ԿԱՊԵՏԱՒ: Մայիսի 18-ին տեղի ու-նեցաւ կուր միակֆունտէյնի մօտ Կրիզէրս-գօրպի մօտակայքում, եւ ոչ թէ այն միակ-ֆունտէյնի մօտ, որը գտնվում է երկաթուղու վրա Եօհաննէսբուրգի եւ Նաուայի միջեւ:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Այստեղ հասաւ Ձինաստանի գը-նացող ժահանգական միսիսին: Թէ որտեղ կերթայ նա այստեղից—յայտնի չէ:

ԼՕՆԴՈՆ: Մարաքաղաքի հաղորդում են, որ երէկ այնտեղ հասաւ 500 գերի բռնիների խումբը. երեկոյեան գերիները երկաթուղով կուղղուորվին Տրիփլիսօպոլի:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Տեղական նահանգապետը, լու-րերին նայելով, Միւստրութեան տեղեկութիւն ստացաւ, որ նրա նահանգի վրա ընկնում է երեք միլիոն տայէլ Ձինաստանից պահանջվող վարձատրութեան ընդհանուր գումարից: Նրան իրան է թողնվում հնարք գտնել, թէ ինչպէս պէտք է ձեռք բերել այդ փողը: Լրագիրները նկատում են, որ եթէ մի այդպիսի կարգադրու-թիւն հրատարակված է, այն ժամանակ կա-րելի է վստահութեամբ սպասել, որ շատ կը մեծանայ Ձինաստանի մէջ մտնող ապրանքնե-րի ներմուծական մաքուր, իսկ դա կառաջացնէ ասեւտրի կատարելապէս անկումն:

ՏԵԼԵԳՐԱԿ: Տակուր փողոցի վրա տեղի ու-նեցած դէպքը քննութեան պատճառով, վալ-գերդէն յետաձգեց իր մեկնումը այստեղից:

ԲԵՐԼԻՆ: «Norddeutsche Zeitung» գրում է. «Այժմ, երբ պետութիւնների եւ Ձինաստանի միջեւ բանակցութիւնները սկզբունքների տե-սակէտից զլխաւոր կէտերում համաձայնու-թեան են յանգել, անցեալ տարվայ յուլիս ամ-սին այստեղի չինական զեապատութեան հե-ռագրական հաղորդակցութիւնների վրա նշա-նակված հակողութիւնը վերացված է»:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Թիւրքաց կառավարութիւնը թիւրքիայում փաստաբանութեամբ պարապե-լու իրաւունք ունեցող փաստաբաններին ար-գելեց գործել պաշտպանել թիւրքաց դատա-րաններում, եթէ նրանք վկայական չունեն թիւրքաց իրաւագիտական դպրոցից: Կ. Պօլ-սում ապրող օտարազգի փաստաբանները հա-ւաքվեցին քննելու համար, թէ ինչ միահամուռ քայլեր պէտք է ձեռնարկել:

ՎԻԵՆԱ: Պատգամաւորների ժողովի երե-կոյեան նիստում միւստր-նախագահը յայտ-նեց նախօնախիտների մէջ եղած վէճի նկատ-մամբ, թէ կառավարութիւնը երբեք չի ընթա-նայ գերմանական ժողովրդի դէմ եւ առա-սարակ աւստրիական որ եւ է ժողովրդի դէմ: Նա արդարաւորութիւն է ցանկանում բոլոր ժողովուրդներին համար: Այդքան ազգութիւններ պարունակող պետութեան համար չէ կարող պիտանի լինել ազգային—քաղաքական ծրա-գիր. բոլոր ազգութիւնների ընդհանուր շահե-

Электротечатня Грүзинск. Т—ва, Большая-Ванская ул., № 72.